

education

Department:
Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

MOPHATO 12

SETSWANA PUO YA GAE (HL)

PAMPIRI YA BOBEDI (P2)

TLHAKOLE/MOPITLWE 2010

MADUO: 80

NAKO: 2½ diura

Pampiri e, e na le ditsebe di le 20.

DITAELO

1. Buisa tsebe e, ka kelotlhoko pele o ka simolola go araba dipotso.
2. O se ka wa leka go buisa pampiri yotlhe. Lebelela lenaneo la diteng mo tsebeng e e latelang, mme o tshwae dipalo tsa dipotso tse di boditsweng mo dikwalong tse o di buisitseng monongwaga. Morago ga moo buisa dipotso tse, mme o tlhophe dipotso tse o batlang go di araba.

3. Pampiri e, e na le dikarolo di le THARO:

KAROLO YA A:	Poko	(30)
KAROLO YA B:	Padi	(25)
KAROLO YA C:	Terama	(25)

4. Buisa ditaello ka kelotlhoko mo tshimologong ya karolo NNGWE le NNGWE.

Araba DIPOTSO DI LE TLHANO: di le THARO mo karolong ya A, e le NNGWE mo karolong ya B, le e le NNGWE mo karolong ya C. Dirisa lenaneonetefatso go go thusa.

5. Kwala palo ya dikarabo jaaka dipotso di boditswe.
6. Simolola karolo NNGWE le NNGWE mo tsebeng e NTŠHWA.
7. Kwala ka mokwalo o o phepha e bile o bonala.
8. Tiriso ya nako e e tshikinngwang.

KAROLO YA A:	Bonnye metsotso e le masomeamane (40)
KAROLO YA B:	Bonnye metsotso e le masomeamatlhano tlhano (55)
KAROLO YA C:	Bonnye metsotso e le masomeamatlhano tlhano (55)

LENANEO LA DITENG

Tsebe e, e tla letla baithuti go tlhopha dipotso tse ba batlang go di araba kwa ntle ga go buisa pampiri yotlhe.

KAROLO YA A: POKO		
Poko e e tlhaotsweng: Araba dipotso dingwe le dingwe di le PEDI.		
1. Loso	Potso ya tlhamo	10
	KGOTSA	
2. Wetsho ke a go rata	Dipotso tse dikhutshwane	10
	KGOTSA	
3. Mosadi wa letagwa	Dipotso tse dikhutshwane	10
	KGOTSA	
4. Moloi	Dipotso tse dikhutshwane	10
LE		
Poko e e sa tlhaolwang: Araba potso e le NNGWE.		
5. Solofela leraga – ZS Kotsokoane	Potso ya tlhamo	10
	KGOTSA	
6. Tswina – JM Ntsime le ba bangwe	Dipotso tse dikhutshwane	10
KAROLO YA B: PADI		
Araba potso e le NNGWE.		
7. Leba Seipone	Potso ya tlhamo	25
	KGOTSA	
8. Leba Seipone	Dipotso tse dikhutshwane	25
	KGOTSA	
9. Omphile Umphi Modise	Potso ya tlhamo	25
	KGOTSA	
10. Omphile Umphi Modise	Dipotso tse dikhutshwane	25
	KGOTSA	
11. Masego	Potso ya tlhamo	25
	KGOTSA	
12. Masego	Potso e khutshwane	25
KAROLO YA C: TERAMA		
Araba potso e le NNGWE.		
13. Matsapa di a tsaya kae?	Potso ya tlhamo	25
	KGOTSA	
14. Matsapa di a tsaya kae?	Dipotso tse dikhutshwane	25
	KGOTSA	
15. Ga se Lorato	Potso ya tlhamo	25
	KGOTSA	
16. Ga se Lorato	Dipotso tse dikhutshwane	25

ELA TLHOKO: Mo DIKAROLONG tsa B le C, araba potso ya tlhamo e le NNGWE le potso e le NNGWE ya dipotso tse dikhutshwane.

LENANEONETEFATSO

Lebelela lenaneonetefatso le, go netefatsa fa o arabile palo ya dipotso e e tlhokegang.

KAROLO	PALO YA DIPOTSO	PALO YA DIPOTSO TSE DI ARABIWANG	TSHWAYA
A: Poko (Poko e e tlhaotsweng)	1 – 4	2	
A: Poko (Poko e e sa tlhaolwang)	5 – 6	1	
B: Padi (Tlhamo kgotsa dipotso tse dikhutshwane)	7 – 12	1	
C: Terama (Tlhamo kgotsa dipotso tse dikhutshwane)	13 – 16	1	

ELA TLHOKO: Mo DIKAROLONG tsa B le C, araba potso e le NNGWE ya tlhamo le e le NNGWE ya dipotso tse dikhutshwane.

KAROLO YA A: POKO**MABOKO A SETSWANA – LD Raditladi le ba bangwe**

Mo karolong e, o tshwanetse go araba dipotso di le PEDI le e le NNGWE ya maboko a a sa tlhaolwang.

POTSO 1: TLHAMO

Araba dipotso di le PEDI go tswa mo go di le NNE tse di boditsweng.

Tshwaela ka botlalo ka moo mmoki a dirisitseng manontlhotlho a puo mo go tswelletseng morero wa leboko le. Tlhamo ya gago e nne boleele jwa mafoko a a ka nnang 250 – 300.

LOSO – LD Raditladi

- 1 Fa o falotse wena, o se ka wa lebala,
- 2 A o kgosi e kgolo kana Mokgalagadi,
- 3 Leru la loso le tla nako nngwe le nngwe fela,
- 4 Ga le phatsime, ga le dume setladi.
- 5 Loso lo rena pakeng tsotlhe tsa ngwaga,
- 6 Lo rena, lo buse, lo rene serena,
- 7 Letlhafula, kgakologo, le mariga.
- 8 Dithunya di kgabisa phuphu tsa rona,
- 9 Le metlantlanyane e rapame le rona.
- 10 A tshwanologo e kgolo e loso lo e dirang,
- 11 Leba bontlente jo bogolo jwa motho,
- 12 Bophepa bo se nang se se ka bo phalang,
- 13 Le boitumelo mo leseding la matlho,
- 14 Mo losong ga se motho, ke selo fela,
- 15 Mo phuphung ke mmu, marapo makgabane:
- 16 Seo mpho ya motho mongwe le mongwe fela,
- 17 Boswa jwa mmu le nama ya dibokwana
- 18 Marapo mairwa maje le makgabane.
- 19 Le fa bangwe fatsheng ba go panyaletsa,
- 20 Mo losong ba lekana sentle fela nao;
- 21 Baikgodisi le fa ba re ba a go nyatsa,
- 22 Mmung mmogo gone lo tsamaya ka dinao.
- 23 Loso lo nna motho ka mabela sentsi,
- 24 Ga lo sisimoge le maemo a serena;
- 25 Lone lo kotama fela moo, re a go itse,
- 26 Bagale, magatlapa losong ba a tswana,
- 27 Kgosi le motlhanka mo mmung ba a lekana.

[10]**KGOTSA**

POTSO 2: DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE

Buisa nopo e e latelang, mme o arabe dipotso.

WETSHO KE A GO RATA – BD Magoleng

1	Dumela, sethunya sa pelo ya me;
2	Nkalela tlhe, moseme ke o same,
3	Mafoko tsebeng o ke o ntshebele:
4	Mafoko ntho, šadi, ga a tlhakanelwe,
5	Ga se tlhaku le batlelwang kgakgangwe;
6	Ke puo e sa batleng le Mmaditsela.
7	Ya me pelo, mma, e batla kalafi;
8	Tsa me notshe di senka mo-di-rafi,
9	A tsona mabolela ga a bogale:
10	A pipinnwe sethipa go se tootso.
11	Ya me pitsa e fagwa go se loso,
12	E fagiwe ntswa go se magala.
13	O benya ngwedding le senakangwedi;
14	A 'go matlho a benya le dinaledi,
15	A rua rurubele le kokobebe:
16	Kgara ya 'go, Mmannana, botshabelo,
17	Kgara e ntlholelang le ditlhobaelo,
18	Le toro di lorwang di sa felele.

2.1	Mmoki o senola maikutlo afe mo lebokong le?	(1)
2.2	Naya mosola wa ponagalo ya poko e e dirisitsweng mo moleng wa 4.	(2)
2.3	Kwala mafoko a a tlhalosang gore "pelo e a lwala" go tswa mo temaneng ya 2.	(1)
2.4	Nopola mafoko go tswa mo lebokong a a supang gore mmoki o batla motho yo o ka mo ratang.	(2)
2.5	O ithutile eng go tswa mo lebokong le?	(2)
2.6	Tsaya mela 17 le 18 mme o tlhalose maikutlo a mmoki go ya ka diteng tsa leboko.	(2)
		[10]

KGOTSA

POTSO 3: DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE

Buisa nopolo e e latelang, mme o arabe dipotso.

MOSADI WA LETAGWA – SA Moroke

- 1 O tlhokisa bana neo e kgolo
- 2 Lerato la pelo ya mmamotho,
- 3 Motshwarathipa ka fa bogaleng.
- 4 O totobetse mmele le tlhogo
- 5 Mo gare ga seretse sa botagwa.
- 6 O thatafaditse pelo tota;
- 7 Mme o gogwagogwa ke botagwa.
- 8 O timeditswe ke molotsana,
- 9 Noga e kgolo ya terakone,
- 10 Moraedi wa madiba a boteng
- 11 Kgogedi ya madiba a sa tšheng
- 12 Noka tse di se nang madibogo,
- 13 Tse di tlhokang mekoro le meratho,
- 14 Makapa dino tse di tagisang.
- 15 Di tsentse tlhobogano mo gae;
- 16 Di mo kgaogantse le mogatse,
- 17 Di mo kgaogantse le lorato lwa ntlha,
- 18 Di mo lebaditse borapedi,
- 19 Mme o feletswe ke tsholofelo.
- 20 O ila tsotlhe tse di molemo,
- 21 O tlotla tsotlhe tse di bosula

- 3.1 Tlhalosa maikutlo a a senolwang ke mmoki mo lebokong le. (2)
 - 3.2 Nopola mola go tswa mo temaneng ya ntlha o o supang gore mme kana mosadi o tlhokomela legae. (1)
 - 3.3 Tlhagisa mosola wa ponagalo ya poko e e tlhagelelang mo meleng ya 10 le 11. (2)
 - 3.4 Fa mmoki a re: "mosadi yo o timeditsweng ke kgogedi ya madiba a a sa tšheng" o raya eng? (2)
 - 3.5 Leboko le, le tlisa maikutlo afe mo go wena? (1)
 - 3.6 Tlhalosa setlhogo sa leboko le le fa godimo. (2)
- [10]**

KGOTSA

POTSO 4: DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE

Buisa nopo e e latelang, mme o arabe dipotso.

MOLOI – RD Molefe

1	Mmangwane o rile o ka nthuta,
2	O ka nthuta sekolo sa batlhalefi,
3	Se tsenwa ke magosi le badumedi,
4	Megokane masilo a se gane.
5	Fa lo nthoma lo nthome bosigo,
6	Ke tle ke re ke kua le bankitse,
7	Ke tle ke tlhotse ba se ka ba nkitse,
8	Ka moso go buiwa ke ikakabatse.
9	Rona bosigo lo se ka lwa re tshoga,
10	Re a bo re ikotlolola methapo.
11	Re a bo re ile go bina dipina,
12	Tse dimpe di dirwa fa le penne.
13	Mme o rile ke se ne ke bolela,
14	Nka bua a ka nkgoga loleme,
15	Ditiro tsa bosigo di a fitlhiwa,
16	Le maoma a tsona ga a umakiwe.

- 4.1 Leboko le le fa godimo le bua ka ga eng? (2)
- 4.2 Nopola ponagalo ya poko go tswa mo meleng ya 1 le 2 mme o tlhalose mosola wa yona. (2)
- 4.3 Mmoki o kaya eng fa a re, "ke tle ke tlhotse ba se ka ba nkitse". (2)
- 4.4 Tsaya mela 10 – 12 mme o tlhalose maikutlo a mmoki go ya ka diteng tsa leboko. (2)
- 4.5 Maikaelelo a mmoki a go dirisa sekapuo sa pheteletso mo temaneng ya 4 mo lebokong le ke afe? (2)
- [10]**

LE

POTSO 5: POTSO YA TLHAMO**SOLOFELA LERAGA – ZS Kotsokoane**

(Leboko le, le tshwanetswe ke go arabiwa ke batlhatlhojwa botlhe.)

Dipotso di le PEDI, tlhamo le dipotso tse dikhutshwane di boditswe mo mabokong a mabedi. Araba potso e le NNGWE jaaka go tlhagisitswe fa tlase.

Buisa leboko le le latelang, mme morago o tthagise tiriso ya maitlhommo le maikutlo a mmoki mo lebokong le. Karabo e nne mafoko a a ka nnang 250 – 300.

SOLOFELA LERAGA – ZS Kotsokwane

- 1 Solofela leraga a kgadile madiba.
- 2 Mofura ke kgamele ya kota,
- 3 Ka tlatlana re ne re rwala letlhafula.
- 4 Motlhotlho re tlhotlha matute a borara,
- 5 Re gamolola tshetlhana ya ga mmadi-go mpolaya,
- 6 Fa ke bolawa ke wena nka swa.
- 7 Ntsaya tsia o tle o rute moša.
- 8 O rute bo-setlabošane ba solofele leraga.
- 9 Nkoko o ne a tshetshela mabele ka leselo,
- 10 A fefera ka lone go ntsha moroko.
- 11 A setla ditlhoka lefudung ka motshe.
- 12 Rre a betla mofeng le mogopo ka selepe.
- 13 Mme a loga sešigo sa mabele ka lemao,
- 14 Rremogolo a tlhaolosa tshipi go dira marumo;
- 15 A re direla botshelo a re direla mahumo.
- 16 Solofela leraga o tle o tsosolose khumo.
- 17 Mmagammawee! Ke lela sa namane e swetswe ke mmaayo,
- 18 Ngwana wa Motswana o latlhegetswe ke matlotlo.
- 19 Botswerere bo nyeletse ngwana wa mmala o o sebilo.
- 20 Dilo di ile le beng go ribolotswe tsa kgotlho.
- 21 Go lebitswe dilo go ikantswe marekelo.
- 22 Motho a saletswe go lela a ithwele megono,
- 23 Ka dilo di rekwa ka tlhogo ya motho;
- 24 Tlhwotlhwana ya tsone e pelekanya batho matlho.

[10]**KGOTSA**

POTSO 6: DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE**TSWINA – JM Ntsime le LM Taunyane**

Buisa leboko le le latelang, mme o arabe dipotso.

LORATO – JM Ntsime le ba bangwe

- 1 Ke utlwile barati ba ntsheba maloba,
- 2 Ba re nna ke molelo o setlhogo,
- 3 Ke fisa makawana a tsewe ke madiopo,
- 4 Ke fisa methepa e itshele dikgapha.
- 5 Ke gadika maikutlo a bošwa a tihanasele,
- 6 Ke gotetse madi le ditshika a taboge,
- 7 Pelo ka mosito mogolo e ube kgabetsa,
- 8 Mothwana a tlale mafatlha a heme sentšwa.
- 9 Ke nna mmampipi yo pelo e 'selege',
- 10 Ke loa pelontle e pipitlege,
- 11 Ke loe maikutlo a kikitlane,
- 12 Morati a we sentšwa a karalale.
- 13 Bašwa bona ba ntshaba lefeke,
- 14 Ke ba jesa mokaaragana wa bosilo,
- 15 Dipelo di apere lesira ba le bale setho,
- 16 Matlho a apere loutu a tshabe lesedi.

- 6.1 Maikutlo a mmoki ke afe ka lorato? Tlhalosa se, go ya ka diteng tsa temana ya ntlha. (2)
 - 6.2 Naya mosola wa sekapuo se se renang mo lebokong le. (2)
 - 6.3 Nopola mola go tswa mo temaneng ya bone o o supang gore lorato lo tlhakanya bašwa tlhogo. (2)
 - 6.4 Mmoki o kaya eng ka mela ya 15 le 16? (2)
 - 6.5 Fa mmoki a re, " ke nna mmampipi yo pelo e selege" o kaya eng? (2)
- [10]**

PALOGOTLHE YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: DIPADI**DITAELO**

- Go boditswe dipotso tse dikhutshwane le potso ya tlhamo go tswa mo pading e o e tlhaoletsweng monongwaga.
- O tshwanetse go araba dipotso go tswa mo pading e o e buisitseng.
- Fa o a araba potso ya tlhamo (7, 9 kgotsa 11) mo KAROLONG YA B, o tshwanetse go araba dipotso tse dikhutshwane (14 kgotsa 16) mo KAROLONG YA C.
- Fa o araba dipotso tse dikhutshwane (8, 10 kgotsa 12) mo KAROLONG YA B, o tshwanetse go araba potso ya tlhamo (13 kgotsa 15) mo KAROLONG YA C.

POTSO 7**LEBA SEIPONE – Kabelo Kgatea**

Araba potso e le NNGWE go tswa mo pading e o e buisitseng.

Mapodisi a na le seabe se segolo mo go rotloetseng bosenyi, bogodu go akaretswa le tsona dintsho tse re di fitlhelang mo matshelong a rona. Tshegetsatsa ntlha e, o ikaegile ka ditiragalo go tswa mo pading gammogo le maitemogelo a gago tebang le botshelo jo re bo tshelang gompiono. Boleele jwa tlhamo e nne mafoko a a ka nnang 400 – 450.

[25]**KGOTSA**

POTSO 8**LEBA SEIPONE – Kabelo Kgatea**

Buisa nopolo e e latelang, mme o arabe dipotso.

"A ke simolole ka go lo dumedisa mo boemong jwa mosimane yo o tlhalefileng thata mo porofenseng eno ya Gauteng, yo rotlhe re leng fa ka ntlha ya gagwe. Ke raya ena Rooijan Morolong yo mosetlha."

Basadi botlhe ba mo araba ka megolokwane gonne ba itse ditiro tsa gagwe.

"Bagaetsho, Rooijan Morolong ke mongwe wa bana ba ba tshwanang le nna. Bana ba ba ratileng go nna bana jaaka bana ba bangwe. Fela setšhaba sa ba phuaganya. Bangwe ba lona ba re bitsa 'Street Kids' ke sa itse gore a re tsaletswe mo mmileng. Re sotlwa le go tshegwa ke batho ba re tsetse. Ba re bitsa magodu, matagwa, boradiritibatsi le bakgothotsi. Rooijan Morolong ke mongwe wa bana ba ba pateleditsweng ke batho ba mo tsetse go ya go nna kwa mmileng. O nkopile gore ke lo lebogele go mo amogela mo sekolong sa lona le bana ba lona."

Megolokwane ya ya magoletsa gape. Sepoko a bona tšhono ya go nwa metsi go nona kgokgotsho.

Batshwantshi ba dinepe le bona ke fa ba gaketse ka dikhemera tsa bona. Dipone tsa teng di bekesela jaaka magadima.

"Mogale wa rona o nkopile gore ke tlogele sekgele se mo sekolong se sa Mooketsi, gonne a se na kwa a ka se bayang gona, ka le ena a se na legae. Ke a swaba fa ke lemoga fa go na le batho ba ba itsholetseng, ba ba nnang mo mabaibaing le go tsamaya ka dikoloi tsa mabaibai fela ba sa re sepe ka bana ba ba tshwanang le Rooijan Morolong. Bo kae botho jwa lona bana ba kgwale? Bo kae botho jwa lona MaAforika?"

A neela mogokgo sekgele jaaka a laetswe, mme a fologa mo seraleng. E rile fa Sepoko a tswa ka legora la sekolo sa Mooketsi, a fitlhela Motswagauteng a mo letile. Le ena a dirile moriri maudi. A leboga Sepoko thata.

(Tsebe 69)

- 8.1 Maikaelelo a kopano e e tlhagisitsweng fa godimo fa, ke afe? (2)
- 8.2 Go kgotlelela ga ga Motswagauteng mo sekolong sa bosigo go senola semelo sefe ka ga gagwe? (2)
- 8.3 Ke eng se Mosadimogolo ljelele a neng a aga a se bolelela Motswagauteng, seo se nnileng le seabe mo go mo ageng? (4)
- 8.4 Gantsi Mosadimogolo ljelele o ne a mo raya se se boletsweng fa godimo fa go ne go diragetse eng? (2)
- 8.5 Tlhalosa gore ditiragalo tsa kwa ga Mkwepa di tsweditse jang morero wa padi e. (2)
- 8.6 Go ya ka wena bothata jwa bana ba mo mebileng bo ka fokodiwa jang? (2)
- 8.7 Ke eng se se neng se farologanya Motswagauteng, Sepoko le bana ba bangwe ba mebila? (2)

- 8.8 Molato wa Mosadimogolo yo o neng a phamolelwa sekgwama sa madi o rarabolotswe jang? (2)
- 8.9 Botsalano jo bo nnileng teng magareng ga Motswagauteng le MmaSwanepoel bo tlhodilwe ke eng? (2)
- 8.10 A ditiragalo tse di fitlhelwang mo pading e, di sa ntse di fitlhelwa mo matshelong a lona? (2)
- 8.11 Ke eng se se fetotseng mogopolo wa ga Motswagauteng wa go ipolaya? (1)
- 8.12 O ithutile eng go tswa mo pading e? Tshegetsa karabo ya gago ka lebaka. (2)

[25]**POTSO 9****OMPHILE UMPHI MODISE – DPS Monyaise**

Araba potso e le NNGWE go tswa mo pading e o e buisitseng.

Ka dinako dingwe malwetse le dintsho tse re itemogelang tsona mo matshelong a rona di tlholwa ke diphiri tse re sa di utololeleng batho ba re tshelang le bona. Tshegetsa tthagiso e, o ikaegile ka ditiragalo tsa padi e. Boleele jwa tlhamo e nne mafoko a a ka nnang 400 – 450.

[25]**KGOTSA****POTSO 10****OMPHILE UMPHI MODISE – DPS Monyaise**

Buisa nopo e e latelang, mme o arabe dipotso.

E ne e re basimane ba sa batle go ya sekolong ba tlhole ba iphitlhile kwa Phunyuka; maitseboa ba boele sekolong ba iphaphathile ka molapo gore Madolo a se ka a ba bona. Mo tsatsing la bone Modise a ntse a tshabela kwa letsheng, a kopana le basimane ba kwa ga Khunwana ba le bararo; ba babedi ba le mo ngwageng wa bofelo kwa Ideni, wa boraro a le mošwa jaaka Modise. Ba ithaya ba re ke wa somo la bone. E ne e tle e re dikolo di se na go bulwa, basimane ba fetse beke kgotsa tse pedi, ba tthagolela merogo kwa masimong; e re ba fetsa go tthagola, ba kgothe dipatlelo tsa metshameko ya sekolo, jaanong ba itse go tsena mo dithutong tsa bone; mme bomatlhogojana ba ba botlhajana, ba ngwegele Phunyuka. Ka e ne e le Tlhakole, metsi a le monate, ba tlhole ba thuma motshegare otlhe. Ya re go le letsatsi lengwe sebatladi sa šeba marophi mo diatleng, sa utlwa letsapa mo maruding, sa babelwa ke nkgotsane mo maotong. Sa betwa ke pelo, sa ba sa fitlhela se khukhonetse kwa go Madolo go mo loma tsebe ka ga sekhukhuni! Madolo a itumela thata go utlwa gore sekhukhuni se bonwe ke sebatladi.

Basimane ba tsoga ba tsaya tsela e e motsopodia go itimokanya motlhala. Ya re ba fitlha kwa molapong ba ithabuetsa jaaka gale, ba karaganya namane tse ditona tsa marole, mosimane a ne a ya a nwela a ba a ya go tlhaga kgakala, a ntse a sesa ka fa tlase ga metsi jaaka tlhapi; ba tloge ba tlhome lobelo mo metsing, ba lelekisane go bona yo o itseng go thuma ka bonako. Ntekwane Madolo o ba tlhomile leitlho, o gopola metlha ya maloba a sa ntse a tle a tsogelele metsi a letsha le, selemo le mariga go tshwana fela mo go ene. Ba mo gopotsa metlha ya maloba kwa Fora, a sa ntse a tle e tsenele lobelo lwa go thuma, Fora e phuthege yotlhe go bona mogale wa setšhaba. Ya re a ntse a ba lebile jaana, mogopolo wa boela gae; a simolola go gopola ka ga tsatsi le o neng a duwa ke mokgele mo diatleng; a lomeleditswe ke sefotshwana se tswa borwa jwa Fora.

(Tsebe 59)

- 10.1 Ke ka ntlha ya eng fa monnamogolo Ofentse a ne a rotloetsa Modise gore a tsene sekolo kwa Ideni? (2)
- 10.2 Ke eng tota se se neng se dira gore Modise a tlhole motshegare otlhe kwa Phunyuka? (2)
- 10.3 Puo e e reng "Sekhukhuni se bonwa ke sebatladi" e tlhagisa ntlha kgotsa tiragalo efe mo pading e? (2)
- 10.4 Ditiragalo tse di diragalang mo pading e, ke tsa segompiano kgotsa segologolo? Tshegetsatsa karabo ka lebaka. (2)
- 10.5 Morero wa padi e, o tlholwa ke eng? (2)
- 10.6 Ke eng se se kopantseng Modise le Motlalepule? (1)
- 10.7 Tlhalosa gore Modise o amana jang le monnamogolo Ofentse. (2)
- 10.8 A polelo e e reng "ka e ne e le Tlhakole, metsi a le monate ba tlhole ba thuma motshegare otlhe," ke ntlha kgotsa kakanyo. (2)
- 10.9 A fa Madolo e ne e le mogokgo wa sekolo sa lona o ne o ka mo itumelela? Tshegetsatsa karabo ya gago ka lebaka. (2)
- 10.10 Kgotlhang ya semowa ya ga Motlalepule e rarabologile jang? (2)
- 10.11 A fa o ne o le Modise, o ne o tla itshwarela mmaago? Tshegetsatsa karabo ka lebaka. (2)
- 10.12 Maikutlo a gago ke afe a gore mopadi/mokwadi a bolae Motlalepule fa a se na go bona Umphi, ngwana wa gagwe? (2)
- 10.13 Ke thuto efe e o ithutileng yona go tswa mo pading e? (2)

[25]**KGOTSA**

POTSO 11**MASEGO – G Mokae**

Araba potso e le NNGWE go tswa mo pading e o e buisitseng.

Ditiragalo tsa padi e, di tlhagisa Sello Motsepe e le tshimega le tlhotlheletso mo matshelong a bašwa. Dumelana kgotsa o ganetsane le ntlha e, mme o tshegetse karabo ka go nopola dikao go tswa mo pading. Boleele jwa tlhamo e nne mafoko a a ka nnang 400 – 450.

[25]**KGOTSA****POTSO 12****MASEGO – G Mokae**

Araba potso e le NNGWE go tswa mo pading e o e buisitseng.

Buisa nopollo e e latelang, mme o arabe dipotso.

"Ke ne ke sa hutsafatswe ke go se rate setlogolo sa me Sello, Masego. Ke rata mosimanyana yoo ka pelo ya me yotlhe. Ke ne ke hutsafetse ka gore ke ne ke batla gore o bo o mo siamiseditse maemo pele o ka mo lere ngwanaka, gore a tle a tshole botshelo jo bo gaisang jwa ga mmaagwe fela jaaka mmaagwe a ka bo a ne a tshedile botshelo jo bo gaisang jwa batsadi ba gagwe. Seo, le fa ke sa sekaseka dibuka ngwanaka, ke sone tlabologo. Lesika le le latelang le na le diphithelelo tse di botoka go feta tsa lesika le le fetileng pele ga lona."

"Ammaaruri ke yona rre; ke yona tlabologo eo."

"Thuto, mosetsana wa me yo o rategang, ke mokoro wa boikanyego, o o re ka kgabaganyang madiba a a tletseng dikwena a kgethololo le kgatelelo ya mmala "thuto ke senotlolo sa kgololesego go bana ba mmala wa sebito, Masego".

"Ee, rra, ke sona tota."

"Seo se mphitlhisana mo molaetseng wa me wa ntlha le wa bofelo go wena, Masego ngwanaka, leka ka bojotlhe jwa gago go neela Sello ditšhono tsa gore a rutege, ke sutlhile dikgwa le madiba go le godisa wena le bomorwarraago, Masego. Le nna gongwe e ka bo e le kgale ke fitlhile fa tulong e e jaaka e, mme ke ena yo a neng a nkgopotsa gore ke na le mamphorwana go a godisa, ke na le maikarabelo a mantsi, ka jalo, ke se intshe "nonyane e e mephuphutho mebe, ka iphatlha ka dipuka tsa me" Masego. Mo tlhokomele, ngwanaka. Makwalo a a boitshepo a re tlotla mmaago le rraago gore matsatsi a gago a tle a lelefale mo lefatsheng."

"Ke tla dira jalo rra; melao ya gago ke tla e tshegetsa, mme ka mo tlhokomela."

(Tsebe 5)

- 12.1 Ke eng se se tlhotlheleditseng petelelo ya ga Masego? (2)
- 12.2 Morero wa padi e ke ofe? (2)
- 12.3 Rre Motsepe o ne a ikutlwa jang la ntlha fa a utlwa gore morwadie o imile? (2)

- 12.4 Ke eng se se tlotlheditseng Rre Motsepe go itshokela mathata a kwa polaseng? (1)
- 12.5 Kgatelelo ya balekane e ne ya tsenya Masego jang mo seraing? (2)
- 12.6 Maemo a dipolotiki a a neng a rena mo malobeng a tlotlheditse jang botshelo jwa ga Sello? (2)
- 12.7 Semelo sa ga Masego se tsweditse jang maikaelelo a gagwe a go bonela Sello isagwe e e phatsimang? (2)
- 12.8 Go fisiwa ga ntlo ya ba ga Lazar go senola eng ka ga puso ya tlhalele? (2)
- 12.9 Ke eng se se rotloeditseng Sello go falosa Ntsime loso? (2)
- 12.10 A mokgwa o mokwadi a khutlisitseng botshelo jwa ga Motsepe ka ona o tsamaelana le letlha la ditiragalo tsa padi e? Tshegetsa karabo ka lebaka. (2)
- 12.11 Ke seabe sefe se rakgadiaagwe Masego a nnileng le sona mo botshelong jwa ga Masego? (2)
- 12.12 Tshwetso ya kgotlatshekelo ya go kalediwa ga ga rre Motsepe e tliša maikutlo a a ntseng jang mo go wena? (2)
- 12.13 Ke thuto efe e o ithutileng yona go tswa mo pading e? (2)
- [25]**

PALOGOTLHE YA KAROLO YA B: 25

KAROLO YA C: DITERAMA**DITAELO**

- Fa o a arabile potso ya tlhamo (7, 9 kgotsa 11) mo KAROLONG YA B, o tshwanetse go araba dipotso tse dikhutshwane (14 kgotsa 16) mo KAROLONG YA C.
- Fa o arabile dipotso tse dikhutshwane (8, 10 kgotsa 12) mo KAROLONG YA B, o tshwanetse go araba potso ya tlhamo (13 kgotsa 15) mo KAROLONG YA C.

POTSO 13**MATSAPA DI A TSAYA KAE? – SS Mokua**

Araba potso e le NNGWE ya tlhamo kgotsa ya dipotso tse dikhutshwane.

Dintwa mo malapeng di tlholwa ke megagaru le bopelotshetlha. Kwala tlhamo e mo go yona o tlhagisang maitemogelo a gago a botshelo, o ikaegile ka ditiragalo tsa teramakhutshwe e, "Mosadi ke wa me". Boleele jwa tlhamo e nne mafoko a a ka nnang 400 – 450.

[25]**KGOTSA****POTSO 14****MATSAPA DI A TSAYA KAE? – SS Mokua**

Buisa nopollo e e latelang, mme o arabe dipotso.

(Ka fa morago ga lobotana, Pule le Seponono ba ithobaletse mo bojannye.)

PULE:	(O bua a itumetse.) Mmaago o nthusitse a go roma kwa Naledi, Ke ne ke tla go bona jang?
SEPONONO:	Ke ne ke ntse ke rapela mo pelong gore a nthome. Pula e, ke yona fela e re senyeletsang.
PULE:	Ke mosarasarane, e tla feta.
SEPONONO:	E setse e le bosigo, ke tshwanetse go tsamaya.
PULE:	Ema pele. O se ka wa itlhaganela tlhe! (Ramoopampa o okomela ka lobotana, ga a bone ope.)
RAMOOPAMPA:	Ba ile ke tshwanetse go di bofolola. (O a di bofolola a ba a tsena mo ntlong.)
SARA:	Di ne di bona eng?

RAMOOPAMPA: Ga go sepe, ke di bofolotse.
(*E rile gore di bofololwe, tsa ja mokaragana, tsa ba fitlhela ka fa morago ga lobotana.*)

PULE: Ntšwa ke eo!
(*Ba a tshaba. Ntšwa e loma Seponono mo maragong.*)

(Tsebe 71)

- 14.1 A diteng tsa teramakhutshwe e, di tthagisa Seponono e le motho yo o nang le maikarabelo mo kgodisong ya bana ba gagwe? (2)
- 14.2 Ke ka ntlha ya eng Pule a ne a itumeletse kgorogo ya ga Seponono? (2)
- 14.3 A ditlamorago tsa kopano ya ga Seponono le moratwa wa gagwe di ne tsa mo tlisetsa boitumelo? (2)
- 14.4 A Rramoopampa o ne a sa tshwanelwa ke kotlhao morago ga gore dintšwa tsa gagwe di lome Seponono? Tshegetsatsa karabo ya gago ka lebaka. (2)
- 14.5 A tshwetso e rraagwe Seponono a e tsereng ya gore Rramoopampa a se ka a duela ditshenyegelo tsa kwa bookelong e maleba? (1)
- 14.6 Go lebega fa Sara a ne a sa tlhole a rata ntlo e e mo sekhutlong. Tshegetsatsa tthagiso e ka go naya lebaka. (2)
- 14.7 A rre Mkhonto o ne a bua nnete ka gore o tllhasetswe ke dinokwane? Tshegetsatsa karabo ya gago ka lebaka. (2)
- 14.8 Rramoopampa o ne a ka rarabolola jang mathata a a neng a a tlisetswa ke ntlo e e mo sekhutlong? (2)
- 14.9 Semelo sa rraagwe Seponono se thusitse jang mo go rarabololeng kgetse ya go longwa ke ntšwa ga ga Seponono? (2)
- 14.10 A segotlo sa ga Rramoopampa se na le seabe mo go tswelletseng poloto ya teramakhutshwe e? Tshegetsatsa karabo ka lebaka. (2)
- 14.11 Ntlo e e mo sekhutlong e tswetse rre Mkhonto mosola jang? (2)
- 14.12 Fa o ne o le Ramoopampa o ne o ka dira eng ka motho o mo wela mo setsheng sa gago? Tshegetsatsa karabo ka lebaka. (2)
- 14.13 O ithutile eng ka modiragatsi yo Ramoopampa? (2)

[25]

KGOTSA

- 16.1 Nopolo e, e tlhagisa maemo afe ka ga Motsamai? Tshegetsa karabo ka lebaka. (2)
- 16.2 Mafoko a ga Motsamai a a reng, "Ao banake ba godile jang" a tlhotlheleditse jang kgotlhang ya teramakhutshwe e? Tshegetsa karabo ka lebaka. (2)
- 16.3 Lenkapere le Gosekwang ke ditsala tsa nnete. Tshegetsa karabo ya gago ka lebaka. (2)
- 16.4 Mafoko a gore Emang ke selo, a senola semelo sefe sa ga Motsamai? (2)
- 16.5 Naya mabaka a MABEDI a a neng a dira gore Motsamai a latlhegelwe ke tiro. (2)
- 16.6 Mokgwa o Lesego le Emang ba neng ba araba Motsamai ka ona o ne o rotloeditswe ke eng? (2)
- 16.7 Fa e ne e le wena o tlogetswe ke rraago, mme a iponatsa ka nako e o setseng o dira ka yona, o ne o ka ikutlwa jang? (2)
- 16.8 A ke tshwanelo gore Gadifele a tshwarise Motsamai gore a tlamele bana ba gagwe? Tshegetsa karabo ka lebaka. (2)
- 16.9 A tshweetso ya kgotlatshekelo e ne ya tswela bana ba ga Gadifele mosola? (2)
- 16.10 Ke eng Motsamai a ne a boela gae? (2)
- 16.11 A go siame gore Gadifele a iponele nyatsi fela ka gobo monna wa gagwe a ratana? Tshegetsa karabo ka lebaka. (2)
- 16.12 Naya tharabololo ya kgotlhang ya teramakhutshwe e. (1)
- 16.13 Kwala ka bokhutshwane gore o ithutile eng go tswa mo teramakhutshweng e. (2)

[25]**PALOGOTLHE YA KAROLO YA C: 25****PALOGOTLHE: 80**